DISSERTATIO INAUGURALIS DE MORBIS CUTANEIS.

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

GULIELMI ROBERTSON, SS.T.P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI;

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI consensu,

Et nobilissimae FACULTATIS MEDICÆ decreto;

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini subjicit

JOSEPHUS DIMSDALE,

BRITANNUS.

Soc. Med. Edin. Sod.

Ad diem 12. Junii, hora locoque solitis.

EDINBURGI:

Apud BALFOUR et SMELLIE;

Academiae Typographos.

M, DCC, LXXIII.

Viro amplissimo

GULIELMO CULLEN;

Cui in medicina, eruditorum,

In virtute, communis omnium consensus

Primas detulit;

Quem juvenilis aetas

Literis humanioribus florentem,

Provectior summos academiae honores

Ingenio et moribus ornantem, ostendit;

Quem, porro,

Totum in philosophia,

Enixe quoque rebus academicis, bonoque publico,

Consulentem,

Laeti omnes hodie intuemur:

Hoc, qualecunque sit, tentamen

Sacratum voluit

AUCTOR.

DE

MORBIS CUTANEIS QUÆDAM.

QUONIAM cutis affectiones adeo numerosae sunt, quoniam inter sese tam magnopere discrepant, et sanatu difficillimae saepius evadunt, cur medicorum attentionem potissimum sibi vindicent, summaque cura sint indagandae, haud opus est ut pluribus dicam. Pathologorum autem conamina in iisdem investigandis nondum feliciter cessisse fatendum est; quapropter minus accuratis insigniuntur notis, nec idcirco adamussim a se invicem distinguuntur. Neque, mehercle, peculiaris eorum indoles causaque proxima huc usque penitus intellectae

fuerunt: Hinc neque regularis, neque uniformis, nec certis innixa eſt principiis, horum morborum medendi ratio.

Quamvis defectus tot tantoſque nos poſſe ſupplere minime ſperandum, attamen laude non indignum fore ejuſmodi molimen exiſtimamus; itaque, obſervationes quaſdam, quae huic propoſito accommodatae nobis viſae fuerunt, in medium proferre, in animum induximus.

Primo, errores quoſdam, in quos circa hanc rem inciderunt medici, indigitare; ſecundo, animadverſiones nonnullas, quae ad magis accuratam morborum cutaneorum diſtinctionem conducere poſſint, proferre, conabimur.

Imprimis, abs re non erit adnotare, locum non deeſſe ſuſpicandi partem affectam plerumque acri quadam infeſtari materie, quae vel tumori, vel ulceri, vel exſudationi, ex quibus morbus conflatur, ortum praebet. Aliquantulum tamen incerta eſt hujuſce acrimoniae origo, licet ſolennis apud pleroſque medicos obtinuerit opinio,

opinio, hanc acrimoniam primum in ſanguine exſtitiſſe, et ex illo ad partem affectam devectam fuiſſe. Hanc tamen hypotheſin caduco ſaepiſſime fundamento inniti arbitramur; licet enim in ſingulari quadam parte ſeſe prodere videatur acrimonia, non tamen exinde ſequi eam revera exiſtere, vel prius totam ſanguinis maſſam infeciſſe, oſtendere tentabimus.

I. Quoniam ſecreta fluida in ipſis organis ſecretoriis quam ſaepiſſime formari novimus.

Quod plura ex illis ſpectat, ne minima quidem affertur probatio, ea in ſanguine formaliter praeexſtitiſſe; igitur, in eo ipſo per quod tranſeunt organo, et in cujus excretoriis tantummodo apparent, formentur neceſſe eſt. Illud abunde exinde confirmatur, quod varias fluidorum ſecretorum mutationes, a mutatione in organi ſecretorii conditione, ex irritationibus, vel relaxationis cauſis illi admotis, dum fluidorum in genere vel generalis circulationis ſtatus nequaquam mutatus fuiſſe videtur, pendere

ani-

animadvertimus: Et, ex altera parte, ſaepe notabiles in generali circulationis ſtatu mutationes, dum fluida ſecreta eadem prorſus remanent, deprehendimus. Hujus exemplum ſit mucus, cujus tanta copia in ſyſtemate ſecernitur. Nullatenus probatur, hujuſmodi fluidum ſub hac larva in maſſa ſanguinea ſeſe abſcondere: E contra, aperte demonſtratur, mucum in folliculis ſibi propriis generari; et, ex mutationibus in horumce folliculorum conditione, varias induere formas, percipimus; ut cernere eſt in catarrho, coryza, gonorrhoea, &c.

Peculiare fluidum, particulari vaſorum, per quae fluidorum maſſa tranſeat, conſtitutione, formari poſſe, ex puris generatione, certo concludimus. Quis hoc in ſanguine ſemper praeſens eſſe contendat? In qualibet autem corporis parte cui vulnus aliquod infertur, vel quae inflammatur, gigni poſſe, nemo inficias ibit.

Acris igitur in quadam corporis parte materiei praeſentia, eandem ſanguini acrimoniam ineſſe, non teſtatur.

II.

II. Quod ad cutem ipsam speciatim attinet, acrimoniam, ~~in illa~~ ex quibusdam causis generari, per quas acrimoniam in sanguine gigni suspicari non licet, compertum est.

Ita non desunt exempla eorum in quibus Gutta Rosea proruperit, propter id unum quod aqua pro potu communi usi fuerint, quique, epotata cerevisia, ab illa immunes evaserint.

Idem colligere possumus ex plurimis materiei speciebus, quae, simulac in ventriculum accipiuntur, efflorescentias in cute pariunt; quae tamen, quamprimum eaedem materiae ex ventriculo ejiciuntur, subito evanescunt. Huc pertinent variorum piscium effectus, velut salmonis, halecis, astaci, &c. Sed nulli sunt tam notatu digni, quam qui a V. Swiet. referuntur ex mytulis et cancrorum oculis fuisse producti. Hic ipsissima auctoris verba, quippe quae sententiam nostram mirum in modum confirment ac elucident, exscribere liceat.

'Praeterea (inquit), docet observata, quan-'doque illud, quod pruritus et exanthemata

'facit,

'facit, haerere in ventriculo, et circa prae-
'cordia; atque, hoc excusso, statim ista e-
'vanescere. Dum, mala fortuna, venenatum
'mytulum quis devoravit, summa sequitur,
'nunc citius, nunc serius, anxietas; et pau-
'lo post, cum pruritu summo tota fere cor-
'poris cutis exanthematibus obsidetur; dato
'vitriolo albo vel simili alio emetico, quod
'illico vomitum facit, dum deglutitum est,
'si excutiantur contenta ventriculo, evanes-
'cunt brevi, una cum anxietate, hae effloreſ-
'centiae: Neque credibile videtur, venena-
'tam illam acrimoniam, sanguini mistam,
'ad cutim delatam fuisse, cum post vomitum
'illico cessent omnia mala. Novi hominem
'cui illico eadem symptomata contingunt,
'si lapides cancrorum sumpserit, cessantia
'pariter dum vomitu hos rejecerit.'

Hinc observamus, morbos cutaneos a materia praesente non semper deducendos, sed a mutatione in ipsiusmet sanguinis distributione, prout majori minorive impetu ad va-

sa

ſa cutis determinatur, prorſus pendere poſſe. Hujuſmodi mutationes, praeſertim quod cutem ſpectat, ad varias cauſas, ac, inter alias, ad animi pathemata, referri queant, quae effuſionibus vel ſtagnationibus locum praebent, ex quibus vel morbus ex toto oritur, vel acrimonia illiuſque ſubſequentes effectus profecto naſci poſſunt.

III. Si effectum mutationis in fluidorum determinatione attente perpendamus, facile occurremus argumento, quod vulgo ad opinionem acrimoniae quoſdam cutis morbos generantis ſuſtentandam allatum fuit; quo probare contendunt illius opinionis fautores, hanc genuinam ſanguinis eſſe prolem, eandemque ad natale ſolum reſorptione reverti. Petitur ex interrupta fonticulorum aliorumque veterum ulcerum evacuatione, atque ex repulſionis cutanearum eruptionum effectibus. Hoſce effectus a retentione acrimoniae prius e ſanguine expulſae, et ejuſdem ad alias corporis partes tranſlatione, edi complures putant. Hanc autem opinionem, in pleriſque caſibus, mere hypotheticam eſſe contendimus;

tendimus; saepissime enim ne minima quidem ex parte adesse dici potest quaelibet sanguinis acrimonia. In fonticulis nihil certe praesentem arguit dari acrimoniam, praeter eam quae quotidie ex partis constitutione generatur, stimuloque ad eam applicato producitur: Ablato autem stimulo, parteque ad pristinum sanitatis statum revocata, sistitur acris materiae formatio; ac proinde, nullus remanet contendendi locus, hanc vel retentam vel translatam fuisse. Veterum, igitur, fonticulorum, &c. exsiccatorum effectus ad mutationem in fluidorum determinatione prorsus referendos esse, negari non potest.

Effectus, qui ex hac distributionis mutatione proficisci queunt, ex suppressione menstrui in foeminis fluxus praesertim intelligimus. Ibi dici nequit peculiare fluidum effusum fuisse: Atqui tamen illius retentio innumera in aliis corporis partibus vitia gignit, quae, ut plurimum, a commutata fluidorum distributione evidenter deducenda sunt.

Qua-

Quatenus quidam cutanei affectus ab hac fluidorum distributione, eorumque in vasa cutis impetu adaucto, pendere possint, forsan exinde eruendum, quod in temperamentis sanguineis, ad haemorrhagias proclivibus, Gutta Rosea persaepe prorumpat; nec raro observamus nonnullos utriusque sexus, acmes tempore, id est, circa illam aetatem qua maximo plethorae gradu laborant, eruptionibus cutaneis obnoxios esse, quae tamen post paucos annos sponte sua decedunt.

Ex eis quae supra dicta sunt, satis liquet, cutaneos affectus haudquaquam vitiata sanguinis mole obtinere posse; ac revera de facto constat, complures hujusmodi eruptiones hoc modo se manifestare. Hinc, inquam, aperte patet, licet per plures annos perstiterint cutanei affectus, alia tamen systematis munia intacta ac illaesa servata fuisse. Nec, utcunque vel sanguinem ipsum, vel variarum excretionum conditionem, introspiciamus, fluidorum statum vel minimum a sana sua nativaque conditione aberrasse, percipere possumus.

Denique, morbos cutis a communi ſanguinis craſi, vel a generali ſyſtematis affectu, rite deduci non poſſe, illi nulla dubitationis anſa relinquitur, quicunque animadverterit, hoſce cutis affectus ſaepe non internis remediis, ſed partis ipſius mutatione, et hac quidem ſola, ſanari. Sic nulla alia arte, praeterquam extirpandis capillorum bulbis, Capitis Tineae medemur: Et conjectura non improbabilis eſt, Lepram Ichthyoſin, quae perſaepe cum Tinea conjuncta eſt, idcirco ſanatu difficilem eſſe, quod eadem medendi ratio, in affectu tam late diffuſo, commode adhiberi nequeat.

Ulcera ſaepe nihil aliud ſunt quam cutanei affectus, quos, ſanie ex illis profluente, ad ſanguinis vitium ultro referimus. Sed nos perperam hic ratiocinari ex eo evincitur, quod ulcus, admota parva hydrargyri, cupri, vel aliorum medicamentorum topicorum, quantitate, abſque ullis internis remediis, conglutinetur. Praeparata igitur ex hiſce ſubſtantiis, ſive ad eorum indolem, ſive ad parvam qua ea exhibeamus quantitatem,

tatem, aut ad eorundem applicationis modum, reſpiciamus, ea generalem ſanguinis craſin immutaſſe ſuſpicari non poterimus; ac ideo peractam fuiſſe ſanationem ſolius partis mutatione: Mutationem autem in eo conſiſtere, quod partis ipſius, a qua pendebat morbus, mutata fuerit conditio. Aliquando totus morbus dependenti partis poſiturae, et quidem nulli aliae cauſae, ortum debet; ſaltem remediis difficulter cedit. Hinc ulcerum cruris exempla exſtant, quae, cum omnibus remediis reſtiterint, horizontali crurum ſitu ſolo tandem ſanata fuerunt.

Ex eis omnibus concludi poteſt, [vel] acris materiei [in cute] praeſentiam, vel [ibi phaenomena quae pro effectibus acrimoniae vulgo habentur, nequaquam] ~~ejus effectus quibus cutis infeſtari ferunt, non~~ ſemper acrem in ſanguine materiam exiſtere, atque ex illo ad cutem devectam fuiſſe, arguere: Et quo fortius apud medicos haec invaluerit opinio, eo ſaepius a vero ac genuino plurimorum morborum ingenio, illorumque proximis cauſis inveſtigandis, illos deterruit: Nec ſine probabilitatis ſpecie conjicere fas eſt, eos exinde impeditos fuiſſe quo minus idoneam, ac hiſce

morbis

morbis maxime accommodatam, medendi rationem compererint.

Sed et ſimul a nimis generalibus cavendum eſt concluſionibus : Ideoque, licet cutanei morbi ſaepiſſime ad ſanguinis acrimoniam, tanquam ad illorum cauſam, perperam referantur ; attamen nulla in nobis mora eſt quin acrimoniam, quibuſdam in caſibus, in ſanguine obtinere, ac morbos cutis manifeſto gignere, fateamur. Ita ſe res habent in ſcorbuto, in ſyphilitide, in ſcrophula, in exanthematis contagioſis, in venenis, per vulnera inflicta, cruori immixtis, ac tandem in cancere, aliiſque affectubus, abſorptionis ope, totum ſyſtema vitiantibus.

Sed, quanquam nullus ſit dubitandi locus, quin varii generis acrimonia in ſanguinem irrepere queat, et ad cutem devecta illam foedare poſſit ; attamen obſervare oportet, vix unquam tam perſpectam planeque cognitam eſſe acrimoniae illius indolem, ut particularem ex hac notitia indicationem penes nos ſit deducere. Hic igitur generalem tantum indicationem ſequi fas eſt, cui diaetetica

tetica praecepta et evacuationes adauctae, diuque continuatae, totam ſanguinis molem immutantes, reſpondent.

Haud raro deprehendimus oeconomiam animalem quibuſdam ſubſtantiis, quae caſu in circulationis curſum ſeſe inſinuarint, cito ejiciendis parem omnino eſſe. In variis contagioſis exanthematibus id obtinere novimus, in quibus, ad acrimoniae ingenium, quod eos lateat, nullatenus attendunt medici: Sed animadvertentes quonam modo ab illis extraneis corporibus ſeſe natura liberet, ad eundem perpendendum animos ſuos ex toto adjiciunt.

Plerumque accidit, ut nec acris hujus materiae indoles, nec illius expellendae ratio, innoteſcat: Ac proinde iſta parum curant medici, et ſolummodo ſatagunt, ut ejus effectubus, quamdiu in corpore maneat, obviam eant. Ita in rabie canina ſeſe gerunt. Itaque in univerſum, totius ſanguinis acrimoniam pro cutaneorum morborum cauſa habere, parum nobis in praxi prodeſſe, luculenter patet.

Enu-

Enucleata generali cutaneorum morborum pathologia, confutataque, fere omnibus acceptissima, generalis acrimoniae doctrina; nunc superest, ut de discrimine quod cutaneos affectus intersit, et sive ab hac sive ab illa causa oriundi sint, inquiramus.

Casus affectuum cutaneorum, a praesentia acrimoniae magis generalis vel topicae oriundorum, varios, inter sese apertius distinxerimus, si fontes unde profluant diversos prius rite consideraverimus. Imprimis, vitia cutanea per varios fontes unde materia acris efferatur, a sese invicem secerni possunt.

Hi autem fontes sunt NATURALES vel PRAETERNATURALES.

Quod ad priores attinet, examini subjicienda sunt,

I. Solita perspirationis organa.

II. Vasa in bulbis pilorum excretoria.

III. Ductus sebacearum glandularum excretorii.

Quan-

Quanquam hi fontes utrique ſpecies cutaneorum affectuum, inter ſeſe diſtinctas, in genere dare queant ; attamen fatendum eſt, eos aliquando ad unum eundemque effectum producendum evidenter concurrere poſſe : Morbos enim, ex illis fontibus ſeparatim ortos, inter ſeſe non raro commiſceri, revera notamus.

Nunc proprie de ſingulis agendum.

Materies perſpirabilis ſubter cuticulam, vapori ſimillima, diffunditur, atque ſub eadem forma ex epidermidis poris exhalat. Nonnunquam autem ſub liquidi forma ſe manifeſtat, vel, vaporis inſtar, tam celeriter effunditur, ut, antequam exhalari queat, in fluidum condenſetur ; quod ubi fit, Sudor nuncupatur.

De hoc apud phyſiologos jamdudum convenit. A noſtro igitur propoſito alienum foret, phyſiologicam hanc quaeſtionem aggredi ; quum hoc, ſive cuticulam pro organica vel inorganica haberemus, ad ratiocinia anatomicorum, de formatione ejuſdem, obſcuriora, nos plane conduceret. Satis erit igitur, ſi in praeſens adno-

adnotemus, ex microſcopicis Lewenhoeckii obſervationibus conſtare, cuticulae pororum, perſpirationi vel ſudori exitum praebentium, longe majorem eſſe numerum, quam ut extremis vaſis, quantumvis exigua eſſe ponantur, reſpondere valeant. Unde ſequeretur, haec fluida, per epidermidem, quaſi per cribrum, tranſire; minime vero per vaſa cutis verae ad cuticulam pertingentia, quorum aperta oſcula ſecretionem ſupra epidermidis ſuperficiem perficerent. Denique, analogia ex perſpiratione teſtarum ovi deducta, huic opinioni non parum favet.

Cum ſudorem tum perſpirationem acrimoniam quandam in ſemetipſis nunquam non continere veriſimile eſt: Illius autem acrimoniae indolem in apricum proferre, hic labor, hoc opus. Hoc unum certo novimus, acrimoniam, eamque ammoniaci generis ſalinam, in ſyſtemate quolibet, integerrima etiam ſanitate gaudente, ſponte natura gigni; quod medicorum experientia clare probat. Haec materies ſalina cum fluidiſſimis corporis excretionibus, tanquam menſtruis ſibi ac-

com-

commodatis, ſeſe conſociat: Et idcirco magna illius copia per organa, ad urinam ſecernendam, vel perſpirationem et ſudorem foras eliminanda, deſtinata, viam ſibi patefacit.

Praeterea, cum ſudor et perſpiratio fluida ſint excrementitia, acrimonias alias, quae prius in ſanguine exſtiterint, quarumque natura nos huc uſque latuerit, una cum illis e corpore foras expelli, veriſimillimum eſſe videtur.

Contagia autem genere varia, exanthematibus ortum praebentia, immo, contagia quaedam et miaſmata febres gignentia, ſeu morbos exſuſcitant, ſeu affectus morbificos non producunt, ſed corpore illaeſo exeunt, quod quidem nonnunquam contingere videtur, per haec organa praecipue tranſmittantur neceſſe eſt. Sed de his fuſius infra.

Exhalationem perſpirationis, vel effuſionem ſudoris, materiam in extremis cutis vaſis, vel in illius ſuperficie, ſubter cuticulam, acrem ſaepe deponere poſſe, vel eandem in externa cuticulae ſuperficie coaleſcere, ex ſupra dictis ſatis apparet.

Ubicunque ſudoris formam induit effuſio, oportet ut ſimul acrior ſit, quippe quae majorem ſalinae materiae copiam contineat, et facilius, ob copiam et celerem ejus effuſionem, ſubter cuticulam detineatur, ibique ſuae acrimoniae effectus commonſtret.

Huic cauſae prorſus deberi videtur, ut quilibet, praedicta attente perpendens, fatebitur, quod regionum calidarum incolas, qui tam largo ſudoris profluvio aſſueti ſint, tam ſaepe adoriatur morbus Eſſera vocatus, prurituſque, Eſſerae perpetuus fere pediſſequus.

Quo magis ad iſta conſideranda animum adjungemus, eo facilius rationem cutaneorum morborum, regionum calidarum incolas invadentium, reddere poterimus.

Iiſdem cauſis effectum ſaepius obſervatum, Miliarem, nempe, Eruptionem, ſudorem in plurimis concomitari, lubenter aſſignarem. Nec improbabile videtur, hanc eruptionem, quam apud medicos pleroſque ſub titulo Morbi Idiopathici, a contagio ſpecifico orientis, deſcriptam invenimus, nihil aliud praeter regiminis calidi ſudoriſque effectum eſſe. Ac

reipſa

reipſa quidem in illis partibus fere ſolis erumpit quae veſtibus obducuntur, ac ab externae atmoſphaerae injuriis proteguntur. Sic crebrius ſuos effectus edit ſudoris acrimonia, miliarem eruptionem, in veſiculas admodum exiguas celerrime abeuntem, producendo: Aliquando vero phlyctaenas numeroſiores, vel veſiculas magis prominentes, emergere facit; cujus cutanei effectus in Zona vel Zoſtero exemplum cernere eſt. Nobiſmet phlyctaenas videre accidit in caſu rheumatiſmi ſudore ſtipati, ubi hujuſcemodi eruptio, in eis tantummodo partibus quae panno laneo ſint opertae, conſpiciendam, nobis non parum mirantibus, ſeſe praebuit.

Cum acres materiae cuti admotae inflammationem ibi pariunt, vel exhalatio, vel effuſio, vel exſudatio quaedam, deprehenditur, quae quidem per ſolita perſpirationis vel ſudoris organa prorumpere dici poteſt; caeterum, ſimul per adauctam vaſorum illam fundentium actionem, mutationem aliquam ſubiiſſe videtur. Hinc non ſine probabilitatis ſpecie concludere fas eſt, hanc tanta craſſitie eſſe praeditam, ut exinde non amplius per poros cuticulae

tranſire

tranſire queat; quapropter illam ſubter accumulatur, amplaſque excitat veſiculas tenui fluido repletas; et hae quidem veſiculae a variis acribus materiis, corporis ſuperficiei admotis, quae primo inflammationem, deinde veſiculas, gignunt, procreantur.

Ad hujuſmodi acrimoniam, quae nonnunquam cauſis externis, perſaepe autem internis, debetur, Eryſipelas, quod quidem in veſiculas abire, et per illas terminari, omnibus notum eſt, referendum eſſe putamus.

Utrum aliarum veſicularum exempla, ſimili modo, acri materiae, cutis ſuperficiem infeſtanti, tribui debeant, non ita clare conſtat. Utrum, verbi gratia, in Pemphigo Caſtrenſi, et Pemphigo Helvetico Sauvageſii, primum ad cutis ſuperficiem deferatur materies, vel in vaſis ipſis ſuos exerceat effectus, nequaquam evincit manca et imperfecta horum morborum hiſtoria.

In Pemphigi ſpecie, quae in hac regione occurrit, haud maligne morbus graſſatur, parva admodum febre ſtipatur; et, quanquam non exiguae ſint veſiculae, ne unum quidem inflammationis ſignum apparet.

Num

Num unquam cuticulae ipſius, perſpirationem difficilius emittentis, vitio adſcribi veſiculae poſſunt?

Puero decem annos nato, a primis incunabulis, plurimae corporis partes, manus potiſſimum et pedes, veſiculis, variae magnitudinis, quarum minimae molem grani ſinapis, maximae nucis avellanae, adaequabant, fere ſemper obtegebantur. Abſque praeeunte inflammatione veſiculae eruperunt, tenui ſero replebantur, et paucae ex minoribus tantum purulentam materiam continere viſae ſunt. Aliquot ab eruptione diebus elapſis, cuticula diſrupta, materiem effuderunt, quae nullam omnino acrimoniae ſpeciem prae ſeſe ferebat, nec ullam ulcerationem excitabat. Exhalata vel effuſa materia, nova epidermis protinus reſtituta eſt. Puer illibata alioquin ſanitate fruebatur, quamdiu perſtitit eruptio; itaque vix ulla cauſa eſt cur acrimoniam vel in parte affecta generari, vel in ſanguine invaleſcere, ſuſpicemur. Hiſce igitur ſupra propoſitis inducti, eruptionem cuticulae vitio potius referendam eſſe cenſemus.

Ut effuſiones ex inflammatione oriundae vel tenue ſerum haud facile in pus convertendum, vel materiam certam, quae poſt quandam ſtagnationem in abſceſſu, aut exhalationem in ulcere, quam promptiſſime in pus abeat, referunt; ſic idem diſcrimen in inflammationibus in cutis ſuperficie animadvertitur. Ita ex alio irritamento parti cuilibet admoto oritur veſicula ſero limpido referta; dum aliud irritamenti genus puſtulam, vel veſiculam pure repletam, producit.

In Variolis, ſubter cuticulam deponitur materies, movetur inflammatio, effuſione ſeri ſtipata, unde conflantur veſiculae, quarum materies in pus immutatur.

Id contingit, quandocunque, in inſitione variolarum, materies, qua lanceolae apex imbutus eſt, cuticulae inſeritur: Et cum ex prima hac veſicula virus ſanguini per abſorptionem admiſtum fuit, illud ad alias cutis partes, per ſolita perſpirationis organa, advehi putamus; ac ſimili modo puſtulas producere videtur, ejuſdem fere generis, cujus prior veſicula, ab inſitione orta, fuerit.

Effu-

Effusionem infra cuticulam obtinere, ac in sacculis hoc in casu contineri, satis evincit praxis Indorum, apud quos mos est pustulas aperire, unde data porta ruit materies; leve vulnus autem cito conglutinatur, ac extemplo rursus replentur sacculi: Et, licet duorum triumve dierum spatio ad sextam vel septimam vicem repetatur incisio, unaquaque vice ejusdem prorsus indolis materies effunditur.

Haec variolarum consideratio nos docet, effusionem, si mitis sit, et cito in pus inspissetur, pustulis, quae brevi exsiccentur, nullaque cutem cicatrice deformant, excipi. Sin autem cicatrices adsint, materiem effusam magis acrem fuisse non immerito suspicamur: Et hoc praecipuum sistit discretas inter et confluentes variolas discrimen. Hic tamen, effectus, a variolarum veneno generale systema afficiente oriundos, silentio praeteriisse monendum est.

Diligenter perspecta hac variarum materierum indole, cur materies in vesiculis consuetis, in eis, puta, quae ab epispasticis excitantur, diversa

diverſa reperiatur, intelligimus. Hinc, inquam, diſcimus, cur, expulſa materie, nuda omnino relinquatur cutis ſuperficies, dum aliis in caſibus craſſius eſt hoc fluidum, magnamque gelatinoſae materiae, cutis ſuperficiei firmiter adhaereſcentem, copiam oſtendit.

Hinc operae pretium foret inquirere, Utrum cutis ſuperficies, poſtquam illi inflammatio ſupervenerit, eandem materiae ſpeciem, quae in ſuperficie internorum viſcerum quae corripuerit inflammatio, reperitur, exſudare queat; ac proinde, utrum haec materies, abſque eroſione, ex ipſiſmet perſpirationis organis profluat?

Rem ita ſe habere in inflammatione glandis penis, cujus tenuis admodum eſt cuticula, ſatis evidenter patet: Ac quidem in externa tumorum inflammatorum ſuperficie, cuticula, applicationum emollientium uſu, deſquamata, idem prorſus deprehenditur.

Si igitur hujuſcemodi fluidum cutis exſudare queat, ſatis veriſimile videbitur, materiam in perpetuis epiſpaſticis, eadem ratione

ac

ac in veſicula prima, abſque eroſione effundi.

II. In pilorum bulbis alterum fontem exſudationum vel effuſionum in corporis ſuperficiem habemus.

Ab illis exſudationem oriri, quae partim capillorum curſum ſequitur, partim ſuper cuticulae ſuperficiem diffunditur, neminem latet. Nec incredibile eſt, hanc, aeque ac alias corporis ſecretiones, ſaepe morbis eſſe obnoxiam. Quam hypotheſin ut fulciamus, pauca exempla, in quibus id evidenter obtinere videtur, referemus. Hujuſcemodi unum nobis, me judice, ſuppeditat Trichoma vel Plica Polonica: Cum vero noſtriſmet oculis morbum hunc conſpicere non datum ſit, nihil certum de illo proferre poſſumus. Tineam capitis, a morboſa in capillorum bulbis excretione facta proficiſci, confidentius affirmare licet; nam, ut ſupra obſervavimus, capillitium praecipue infeſtat, et, evulſis tantummodo capillis, ſicque penitus diruta vel immutata bulborum conditione, ſanatur. Sub cruſtarum admodum craſſarum forma ſeſe prodit

Tinea; ſed in aliis corporis partibus, ubi exiliores pili, eorumque bulbi craſſo humori effundendo minus ſunt idonei, tenuis ac aliquantulum refulgens ſquama, circa partes quibus pili ſint inſerti, efformatur. Hic cutis affectus Lepra Ichthyoſis apud Sauvageſium audit, ac admodum frequenter tineae capitis adjungitur.

Prava hujuſce exſudationis conditio ſaepiſſime etiam in Scorbuto obſervatur, cujus diverſicolores maculas pilos fere ſemper circumdare Hulmius affirmavit.

III. Tertium fontem exſudationis in cutis ſuperficiem, in glandulis ſebaceis, unde nulli exoriantur pili, invenimus.

Varias cutis partes, in quibus hae glandulae collocentur, anatomicorum eſt adnotare. Quoniam autem de illorum exiſtentia apud nullos controverſia movetur, dubitari non poteſt quin depravatam aliquando materiem exſudare poſſint. Hujuſmodi exſudatio, quibuſdam in caſibus, magnas mutationes in corona glandis, vel tarſo palpebrarum, ſubiiſſe cernitur.

Utrum quidam cutis affectus, et nonnullae concretiones ſuper eandem formatae, a pilorum bulbis, vel a ſebaceis glandulis exoriantur, determinare ſaepenumero non leve negotium. Idoneus igitur hic eſt locus adnotare, acrem materiam, ſive ab uno ſive ab altero fonte derivetur, exſudari, unde pars irritatur, inflammatur, aliquando excoriatur: Quod ubi fit, craſſa ſimul exſudatur materies, quae coaleſcit, ac quodammodo favi ſpeciem prae ſeſe fert. Achor, ejuſque ſpecies Cruſta Lactea vocata, hujus exemplum luculentum nobis ſuppeditare videntur.

Acrimoniae ſpecies, quae hiſce in caſibus deprehenditur, contagioſa dici poteſt: Cum enim parvam tantummodo corporis ſuperficiem adorta eſt, pauxillum acris hujus materiei in partem ſanam delatum, affectum haud diſſimilem progenerabit; ſicque rationem reddere nos penes eſt, cur morbus hicce, a parte in qua ſua habuerit incunabula, poſtea tam late ſeſe diffundat. In parte forſitan prius affecta, ab interna ſolummodo

caufa, ortum ducit; pofteaque, in reliqua cute, acrimonia ad illam extrinfecus applicata, fefe oftendit. De copia hujus acrimoniae in corporis penetralibus, ex morbi externa diffufione, judicium non femper trahendum eft.

Quandam tamen acrimoniam, intus exiftentem, cum iftis exfudationibus ad foras erumpendum proclivem effe, non folum ex eis, quae de fcorbuto fupra adnotata fuerint, fed etiam ex eo, quod hunc fibi exitum eligere faepe animadvertatur Labes Syphilitica, concludimus. Validius hujufce documentum vix habere poffumus, quam quod lues venerea, faepe in corporis fuperficie, quam faepiffime in capillitii marginibus, fe manifeftat, ibique formam exfudationum concrefcentium, favo fimillimam, induit; quod etiam in Achoribus evenit.

Supereft ut aliquid dicamus de cutaneis morbis ab effufione ex fontibus praeter naturam ortis, ut in variis erofionibus ulceribufque videre eft. Varias illorum formas delineare non poffumus; igitur, ad eos, qui

de

de eis tractaverint, autores, lectorem relegemus necesse est.

Duo alia subjicere operae pretium erit.

Primo, Te fugere nequit, acrimoniae fontes, qui vel secundum vel praeter naturam existunt, persaepe commisceri, et affectus exinde oriundos vario modo inter sese conjungi. Saepe maximo cum emolumento quisnam sit affectus primarius inquiri potest. Caeterum hujuscemodi quaestiones explicatu difficillimas esse omnes bene norunt.

Secundo, Magnam ulcerum partem nihil aliud praeter affectum prorsus localem esse, et generalem acrimoniam, hic, aeque immerito ac in pluribus aliorum morborum cutaneorum exemplis, incusari. Quam parum hoc a vero distet, experientia quotidiana satis clare demonstrat. Si enim generalibus remediis hosce morbos depellere aggredieris, spes tibi saepe fallentur: Contra vero, medicamentis parti affectae admotis, eos brevi sanabis.

RA-

RATIO MEDENDI.

Cum pathologia hujuſce argumenti tenebris tantis tamque ſpiſſis involuta ſit, conſilia curandi, ex toto abſoluta, et ſpeciei unicuique particulari prorſus accommodata, in medium proferri poſſe haudquaquam ſperandum ; igitur pauculas tantum obſervationes generales, quas non inutiles fore ſperemus, tradere aggrediemur.

Primum, Cum multi affectus cutanei omnino topici ſint, curationem eorum, per remedia ſyſtema univerſum afficientia, tentare, operam tantum perdere foret. Vires aegrotantium, catharticis ſaepius reiteratis, aliiſque remediis generalibus, cum topica ſolum neceſſaria ſunt, et ſola proficere poſſunt, convellere, non tantum ſupervacaneum, ſed aliquando nocivum. Hujus exemplum, uti mihi videtur, in Pſora ſatis luculentum habemus : Hic morbus enim ſulphure et mercurio extrinſecus admotis facile ſanatur ; prius vero interne datum, in morbum nihil omnino

nino poteſt; et poſterior, interne ſumptus, in morbum tardius, quam externe applicatus, agit. Uſus acidi vitriolici internus, hoc in morbo, nuper laudatus fuit; quaenam vero illius ſit virtus et efficacia, experientia nondum ſatis plane perſpicueque demonſtravit.

Secundum, Nonnulli e morbis cutaneis non ſolum topici ſunt, ſed etiam in affectibus, quos in melius mutare neſciamus, conſiſtunt. Sola igitur curandi ratio eſt, partem morbidam delere, et defectum per aliquid ſanius et integrius naturae ſupplendum relinquere. Res ita ſeſe in Tinea habere conjicimus, cui, bulbis capillorum vitiatis radicitus evellendis, non medicamentis, ſuccurritur.

Tertium, Cum vitia cutanea ab acrimonia maſſae ſanguineae communis pendeant, ea rarius per medicamenta alvum ducentia e corpore foras expelli poteſt. Morbos tamen cutaneos, alvum purgando, medici pleriquc tollere conati ſunt. Humores in ſuperficie corporea conſpicati, acrimoniam maſſae ſanguineae ineſſe, nimis frequenter et temerario ſibi in animum induxerunt; et, hoc

poſito,

poſito, inteſtina pro cloaca corporis communi perperam habuerunt, et omnem ſanguinis impuritatem per eandem evacuari debere putarunt. Partem quidem acrimoniae in ſanguine ſubſiſtentis per hanc, licet alius exitus illi a natura deſtinatus ſit, foras expelli poſſe, non inficias ibimus. Tota hujuſcemodi acrimonia, purgationibus ſubinde interruptis, talia enim fere adhibentur, e corpore elici, et ea diarrhoea continua, quae hoc in propoſitum accommodata foret, abſque multis incommodis et periculo conſervari, nequit. Deſault, operationem mercurii ad inteſtina, quo venenum ſyphiliticum, per ſanguinem diffuſum, per eadem foras expelleret, prorſus determinare conatus eſt; quam praxin quoque aemulatus eſt Douglaſſius chirurgus. Hic vero, licet hanc medendi rationem in ſcriptis ſuis magnopere laudaverit, in eandem tamen curandi viam, quantum mihi ſcire licuerit, nemo proceſſit; quoniam eſt difficilis, incommoda, ſaepe nociva, ſaepe parum efficax. Igitur alvi purgationem, in morbis cutaneis tam promiſcue

adhi-

adhibitam, fere inutilem et ſupervacaneam eſſe ducimus; unus tamen caſus eſt, in quo aliquid commodi exinde oriri videatur: Quandocunque enim affectus cutaneus in determinatione ad cutem phlogiſtica conſiſtit, vel eadem ſtipatur, laxantia refrigerantia non parum levaminis ſecum adferre conſueverunt.

Quartum, Succi ſcorbutici non tam frequenter, quam quidam ſunt opinati, conveniunt. Saeculo ſuperiore, per vocabulum Scorbutus, quamlibet acrimoniam ſanguini ineſſe exiſtimatam in genere medentes ſignificarunt; cumque documentum acrimoniae hujuſcemodi commune fuerit vitiorum cutaneorum eruptio, in his omnibus ſuccos antiſcorbuticos adhibuerunt, quos experientia in ſpeciem particularem tantum poſſe demonſtraverit. Hae autem opiniones hodie plerumque ſunt emendatae. Vocabulum Scorbutus ad unam morbi ſpeciem indigitandam hodie ſolum adhibetur, in qua ſucci antiſcorbutici ſaepe proſunt; utrum vero contra affectus cutaneos reliquos, a vero ſcorbu-

to originem ſibi non deducentes, necne proficiant, admodum dubium eſſe videtur.

Quintum, Quaenam remedia, interne ſumpta, in morbis cutaneis, ſeu ab affectione topica, ſeu ab acrimonia per maſſam ſanguineam diffuſa, pendentibus, plurimum boni promittunt, ea ſunt Diaphoretica. Haec, cum ad vaſa ſuperficiei corporeae determinentur, et circuitum ſanguinis ibidem promoveant, ad obſtructiones vaſculorum cutis removendas potiſſimum accommodari videntur; et eadem remedia, quoniam perſpirationem adaugent, acrimoniam e ſanguine, ante omnia alia, evacuant, cum organa perſpirationis ſint exitus praecipui huic conſilio a natura deſtinati. Cum effectus hujuſcemodi a diaphoreticis ſperare liceat, quaedam de delectu eorum habendo dicemus.

Aquae minerales in morbis cutaneis frequenter, et non abſque ſucceſſu proſpero, in uſum ſunt revocatae; et, licet e corpore, per vias urinarias, potiſſimum exeant, copia tamen non parva ad cutem quoque determinantur;

nantur; et igitur vim diaphoreticam habere poſſunt.

Aqua haud dubie, per fluiditatem ſuam magnam, ad vaſa corporis humani minima ingredienda, et igitur ad unamquamque ſyſtematis ſecretionem et excretionem promovendam, accommodatur. Per vaſa perſpirationem et urinam excernentia, quae, prae omnibus aliis, aperta ſunt, foras expellitur, et per haec acrimoniam ſanguinis, quae plerumque ſalina eſt, et ab aqua aptiſſime ſolvitur, una ſecum e corpore eliminat. Aqua ſimplex igitur, in ventriculum copioſe ingeſta, in multis morbis cutaneis prodeſſe poteſt; ſed haec ejus utilitas augeri poteſt, ſi eam materiis quibuſdam, quae vaſis excernentibus, ad quae deferantur, ſtimulum inferant, prius impregnaveris. Praeſentior etiam in morbos cutaneos aqua hujuſcemodi reddi poteſt, ſi, per balneum calidum, ad cutem plenius determinetur. Aquae minerales affectibus ſyſtematis lymphatici probe conveniunt; et igitur ſcrophulae, quae illius ſyſtematis vitium eſt, et effectus

in

in ſuperficie corporea ſuos frequenter oſtendit, eluendae, potiſſimum accommodantur.

Ex multis ſtimulantibus, quae pro diaphoreticis haberi queant, pauca tantum in morbis cutaneis in auxilium vocata, vel poteſtate acrimoniam ſanguinis evacuandi pollere exiſtimata ſunt, ſi ea quae, ſaeculo ſuperiore labente, ob opiniones quorundam medicorum fallaces et a vero longe abludentes, Alexipharmaca audierint, excipias. Quae diaphoretica, in morbis cutaneis, hodie ſola adhibentur, ea ſunt guaiacum, et quaedam alia ligna et radices, quae partem fere decocti lignorum conſtituerunt. Quantum compluria ex hiſce remediis ſpectat: Cum adeo a practicis hodiernis deſpectui habeantur, quam inutilia ſint, hoc ex aliqua parte probat. Quorundam vero, quae nondum rejiciuntur, virtus aut dubia, aut non ſatis comperta eſt. Multum forſitan in nullo eorum, praeterquam in guaiaco ipſo, reponi poteſt. Reſinam hoc lignum continet, quae manifeſte virtute diaphoretica praedita eſt, et, per aquam, uti in decocto

fit,

fit, diffufa, acrimoniam eluendo, eandemque per fpiracula cutis expellendo, proficere poteft. Num vero aeque utilis fit, ac multi aevo fuperiore fibi perfuaferunt, admodum incertum effe videtur.

Diaphoretica hoc potentiora funt panaceae chemicorum, nempe, antimonium et mercurius. Antimonium, etiam crudum, facultatem pelles equinas eruptionibus foedis liberandi infignem manifeftat; et igitur effectum non longe diverfum in corpore humano editurum effe, non abfque caufa fperares: Hoc vero rarius adhuc eft obfervatum. Modo fequente praeparatum medicamentum efficacius, corporique humano utilius, evadit. Pars ejus regulina adeo a fulphure antimonii crudi feparatur, ut acida ventriculi in regulum agere poffint; vel pars regulina prius cum acidis quibufdam, quam in ventriculum ingeratur, conjungitur. Haec ex antimonio praeparata contra quofdam affectus cutaneos efficacia nonnunquam fuerunt; caeterum, cuinam fpeciei potiffimum conveniant, vel quaenam ratio eadem adminiftrandi

fit

ſit optima, nondum compertum habemus.

Diaphoreticum magis efficax, et in auxilium morborum multo plurium promptum, eſt mercurius. Hic omnia ſyſtematis vaſa excernentia ſtimulat, et igitur humores tantopere evacuat, et obſtructiones reſolvit. Praeſertim in corpore, ſaltem largiter, nunquam accumulatur, quin, per cutem, copioſius foras eliminetur, et ita cum acrimoniam in genere expellat, tum in obſtructiones cutis quamplurimum poſſit. Attamen, ad acrimoniam tantum ſyphiliticam evacuandam potiſſimum accommodari novimus. Cuinam vero acrimoniae praeterea peculiariter conveniat, nos omnino latet. In acrimonia ſcorbutica plurimum nocet; in cancros et quoſdam alios affectus nihil omnino poteſt; in ſcrophula de utilitate ejus multum ambigitur. Mercurius igitur haud remedium eſt univerſum; cuinam vero morbo cutaneo potiſſimum accommodetur, aliis quaerendum et ſtatuendum relinquo.

Haec

Haec paucula, de vitiis cutaneis curandis, protulisse sufficiat. Per totum hocce opusculum, cum species morborum cutaneorum, tum remedia eorundem, investigationem quam accuratissimam requirere demonstrare voluimus. Felices! si quid ad hancce provehendam et illustrandam contulerimus; sin minus, in magnis tamen voluisse, nec ignominiae nec dedecori est.

Si quid in hacce dissertatiuncula attentione legentis non prorsus indignum occurrat, id Culleno celeberrimo, qui nobis in hoc argumento obscurissimo exequendo occupatis facem solus praetulerit, omnino referendum esse, lubentissimi confitemur.

Quinetiam gratiae illi, ob alia beneficia fere innumera in nosmet collata, meritissimae debentur; sed ne ea, quae animus gratus sentiat, perpetuoque senserit, dictis non exaequemus, incepto tam difficili ex toto abstinere decrevimus.

F I N I S.

ERRATA.

P. 5. l. 23. *pro* docet, *lege*, docent.
P. 10. l. 17. *pro* ultro, *lege*, temere.
P. 11. l. 16. *pro* cutis, *lege*, cutem.
P. 12. l. 14. *pro* affectubus, *lege*, affectibus.
P. 13. l. 18. *pro* effectubus, *lege*, effectibus.
P. 14. l. 4. *pro* quod cutaneos, *lege*, quod inter cutaneos.
P. 14. l. 9. *pro* diſtinxerimus, *lege*, diſtinguemus.
P. 15. l. ult. *pro* conduceret, *lege*, deduceret.
P. 16. l. 21. *pro* ſponte natura, *lege*, ſponte naturae.
P. 19. l. 9. *pro* cutanei effectus, *lege*, cutanei affectus.
P. 23. l. 14. *pro* deformant, *lege*, deforment.